

Тема 9. Домедична допомога. Надання допомоги пораненим в умовах бойових дій. Тактична медицина. Заняття 1. Надання домедичної допомоги. Рани, класифікація ран. Практичне заняття – 2 години

Надання першої медичної допомоги в умовах бойових дій

(в секторі обстрілу)

Надання домедичної допомоги на полі бою є основною запорукою врятування життя пораненому. Аналіз причин загибелі солдатів під час ведення бойових дій вказує на те, що значну їх частину можна було б врятувати при своєчасному та якісному наданні домедичної допомоги. Близько 90 % смертей в бою відбуваються до того, як поранені дістануться медичної установи. Більшість з них несумісні із життям (обширна травма, обширна травма голови тощо). Проте деякі стани, такі як кровотеча з рани на руці або нозі, напружений пневмоторакс і проблеми з дихальними шляхами можна усунути на полі бою. Така допомога і становить різницю між смертю солдата на полі бою і його одужанням у медичній установі. За умови вживання належних заходів самопомоги, взаємодопомоги і навичок бійця-врятувальника смерті на полі бою можна зменшити на 15–18 %.

Було підраховано, що з усіх потенційно можливих причин смерті, до 90 % з них можна уникнути простим застосуванням джгута при кровотечі з кінцівок, швидкого лікування напруженого пневмотораксу і створення прохідності дихальних шляхів.

Правила надання першої медичної допомоги в зоні вогневого контакту

Правило перше

У секторі обстрілу слід у максимально стислий час надати тільки той мінімальний обсяг допомоги, який дозволить пораненому дожити до закінчення бою або забезпечить його життєздатність під час транспортування в укриття.

Якщо на пошкоджену стегову артерію протягом 2-х хвилин не накладений джгут, то поранений обов'язково загине від непоправної втрати крові.

Якщо на пошкоджені артерії плеча та передпліччя протягом 30-40 хвилин не накладений джгут, то поранений може загинути від непоправної втрати крові.

Якщо поранений у стані коми протягом 5-6 хвилин не буде повернутий на живіт, то він може загинути від западання язика і потрапляння блювотних мас у дихальні шляхи.

Правило друге

У секторі обстрілу слід у максимально стислий час надати тільки той мінімальний обсяг допомоги, який дозволить пораненому дожити до закінчення бою або забезпечить його життєздатність під час транспортування в укриття.

У тимчасовому укритті час надання першої медичної допомоги для підготовки пораненого до транспортування на наступний етап евакуації не повинно перевищувати 4-х хвилин.

Тактика дій у секторі обстрілу, коли поранений не подає ознак життя

Якщо поранений не подає ознак життя: не кричить, не ворухиться і не реагує на навколишні подразники, то можна припустити тільки три варіанти його стану:

Перший варіант стану пораненого – клінічна смерть

Побачити ознаки клінічної смерті можна тільки в укритті. Нанести прекардіальний удар і проводити серцево-легеневу реанімацію, можна тільки після звільнення пораненого від бронежилета.

Дії: Повернути на живіт і залишити до закінчення бою або транспортувати в укриття в положенні «лежачи на животі».

Другий варіант стану пораненого – він живий

У пораненого немає свідомості, але є пульс на сонній артерії (кома). У положенні на спині він у будь-яку секунду може загинути: удавитися язиком або захлинутися блювотними масами. Пораненого в умовах бою може врятувати тільки поворот на живіт. Цей мінімальний обсяг допомоги можна виконати в секторі обстрілу

Дії: Повернути на живіт і залишити до закінчення бою або транспортувати в укриття в положенні «лежачи на животі».

Третій варіант стану пораненого – він мертвий

Будь-яка допомога втратила всякий сенс, але побачити ознаки біологічної смерті можна тільки в укритті.

Дії: Повернути на живіт і залишити до закінчення бою або транспортувати в укриття в положенні «лежачи на животі».

Пояснення: У секторі обстрілу не можна зняти шолом-маску, бронежилет, подивитися зіниці і промацати пульс на сонній артерії. Поворот на живіт і транспортування пораненого в положенні «лежачи на животі» дозволить зберегти життя в стані коми – найчастішої причини смерті на полі бою.

Чому поранені в стані коми, що лежать на спині, часто гинуть у перші хвилини після втрати свідомості

Розвиток коми обов'язково супроводжується блювотою, пригніченням ковтального і кашльового рефлексів. Поранений, що лежить на спині, обов'язково захлинеється блювотними масами. Багатовікове солдатське повір'я: «Якщо убитий воїн впав на спину, то він швидше за все убитий», – на жаль, часто відповідає дійсності.

Увага! Поранені в стані коми, що лежать на спині, часто гинуть протягом 5-10 хвилин.

Чому поранені в стані коми, що лежать на животі, частіше виживають на поле бою

У пораненого, лежачого на животі, відбувається мимовільне очищення дихальних шляхів. У цьому випадку солдатська прикмета, яка стверджує, що убитий воїн, що впав обличчям вниз, швидше за все живий – часто має практичне підтвердження.

Увага! Поранені в стані коми повинні чекати надання кваліфікованої медичної допомоги або транспортуватися з поля бою в положенні «лежачи на животі».

Правила повороту пораненого на живіт з наступним залишенням його на місці до закінчення бою

Правило перше

Завести руку пораненого за його голову.

Пояснення: У стані коми або клінічної смерті не можна виявити ознаки пошкодження шийного відділу хребта. Тому поворот на живіт слід здійснювати з обов'язковою підстраховкою шийного відділу хребта. Заведена за голову рука підстраховує шию і відіграє роль осі, яка значно прискорює і полегшує поворот пораненого на живіт.

Правило друге

Щільно притиснувшись до землі, захопити пораненого за далеке від себе плече і різко повернути його на живіт не піднімаючи свою голову і плечі вище голови пораненого.

Норматив: Час повороту пораненого на живіт не повинен перевищувати 5-ти секунд.

Правило третє

Залишити пораненого в положенні «лежачи на животі» і продовжити вирішення бойового завдання, якщо немає можливості транспортувати його в безпечне місце.

Пояснення: У пораненого в стані коми і, лежачого на животі, відбувається мимовільне очищення дихальних шляхів. За відсутності несумісних з життям ушкоджень, у нього є реальний шанс дожити до бою.

Правила повороту пораненого на живіт для транспортування в укриття

Правило перше

Завести руку пораненого за його голову і захопити його за далеке від себе плече.

Пояснення: У стані коми або клінічної смерті не можна виявити ознаки пошкодження шийного відділу хребта. Тому поворот на живіт слід здійснювати з обов'язковою підстраховкою шийного відділу хребта. Заведена за голову рука підстраховує шию і грає роль осі, що значно прискорює і полегшує поворот пораненого на живіт

Правило друге

Захопити пораненого за далеке від себе плече, щільно притиснутися до його тулуба і ногою захопити його гомілку.

Пояснення: Захоплення за далеке від себе плече і захоплення гомілки своєю ногою дозволять максимально швидко і з мінімальними зусиллями перекотити пораненого на себе.

Правило третє

Захопити своєю ногою гомілку пораненого і різко повернутися з ним на спину.

Норматив: Час повороту пораненого на живіт у положенні лежачи для подальшого транспортування в укриття не повинно перевищувати 5-ти секунд.

В секторі обстрілу домедичну допомогу надають у вигляді само чи взаємодопомоги у відповідності до тактичної обстановки, в подальшому поранений транспортується в укриття, де ризик контакту із ворогом зведений до мінімального, а рятувальник і поранений знаходяться в безпеці.

Рани класифікуються за різними ознаками.

1. *За характером пошкодження тканин* - колоті, різані, рубані, забиті і рвані, укушені, отруєні, вогнепальні.

Колоті рани наносяться колючою зброєю (багнет, голка та ін.). Анатомічною особливістю їх є значна глибина при невеликому пошкодженні покривів. При цих ранах завжди є небезпека пошкодження життєво важливих структур, розташованих в глибині тканин, в порожнинах (судини, нерви, порожнисті і паренхіматозні органи). Зовнішній вигляд колотих ран і виділення з них не завжди забезпечують достатньо даних для постановки діагнозу. Так, при колотої рани живота можливо поранення кишки або печінки, але виділення кишкового вмісту або крові з рани зазвичай виявити не вдається. При колотої рани в області з великим масивом м'язів може бути пошкоджена велика артерія, але у зв'язку зі скороченням м'язів і зміщенням ранового каналу зовнішня кровотеча може бути відсутнім. Утворюється внутритканева гематома з подальшим розвитком помилкової аневризми.

Колоті рани небезпечні тим, що через малу кількість симптомів можуть бути переглянуті пошкодження глибоколежачих тканин і органів, тому необхідно особливо ретельне обстеження хворого. Небезпечні колоті рани також тим, що з рани зброєю в глибину тканин вносяться мікроорганізми, а ранові відокремлювані, не знаходячи виходу назовні, служать для них гарним живильним середовищем, що створить особливо сприятливі умови для розвитку гнійних ускладнень.

Різані рани наносять гострим предметом. Вони характеризуються невеликою кількістю зруйнованих клітин; навколишні тканини не ушкоджуються. З'явлення рани дозволяє зробити огляд пошкоджених тканин і створює хороші умови для відтоку виділень. При різаною рані є найбільш сприятливі умови для загоєння, тому, обробляючи будь-які свіжі рани, їх прагнуть перетворити на різані рани.

Рубані рани наносять важким гострим предметом (шашка, сокира та ін.). Для таких ран характерні глибоке ушкодження тканин, широке з'явлення, забій і струс навколишніх тканин, що знижують їх опірність і регенеративні здібності.

Забиті і рвані рани є наслідком дії тупого предмета. Вони характеризуються великою кількістю розім'ятих, забитих, просочених кров'ю тканин з порушенням їх життєздатності. Забиті кровоносні судини нерідко

піддаються посиленому утворенню тромбів, що створює сприятливі умови для розвитку інфекції.

Укушені рани характеризуються не стільки великими і глибокими ушкодженнями, скільки важкої інфікованістю вирулентної флорою рота людини або тварини. Перебіг цих ран частіше, ніж інших, ускладнюється розвитком гострої інфекції. Укушені рани можуть бути заражені вірусом сказу.

Отруєні рани - це такі рани, в які потрапляє отрута (при укусі змії, скорпіона, проникненні отруйних речовин і ін.).

Вогнепальні рани відрізняються від всіх інших характером ранить зброї (куля, осколок); складністю анатомічної характеристики; особливістю ушкодження тканин із зонами повного руйнування, некрозу і молекулярного струсу; високим ступенем інфікованості; різноманітністю характеристики (наскрізні, сліпі, дотичні та ін.).

2. **Через пошкодження** рани ділять на операційні (навмисні) і випадкові.

3. **За інфікованості** поділяють рани асептичні, нещодавно інфіковані та гнійні.

4. **По відношенню до порожнинах тіла** (цілості черепа, грудей, живота, суглобів та ін.) Розрізняють проникаючі і непроникаючі рани. Проникаючі рани становлять велику небезпеку у зв'язку з можливістю пошкодження або залучення в запальний процес оболонок, порожнин і розташованих у них органів.

5. Виділяють **прості і ускладнені рани**, при яких є будь-яке додаткове ушкодження тканин (отруєння, опік) або поєднання поранень м'яких тканин з пошкодженням кістки, порожнистих органів та ін.